

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BUNGE LA TANZANIA**

KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA KILIMO, MIFUGO NA MAJI

**TAARIFA YA SHUGHULI ZILIZOTEKELEZWA
KWA MWAKA 2016/2017**

*[Inatolewa chini ya Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za
Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016]*

Ofisi ya Bunge,
S.L.P. 941,
DODOMA

9 FEBRUARI, 2017

YALIYOMO

SEHEMU YA KWANZA.....	1
1.0. MAELEZO YA JUMLA	1
1.1. Utangulizi	1
1.2. Majukumu	1
1.2.1. Kushughulikia bajeti za Wizara.	1
1.2.2. Kushughulikia Miswada ya Sheria na Mikataba.....	1
1.2.3. Kushughulikia taarifa za utendaji za kila mwaka za Wizara hizo; na	1
1.2.4. Kufuatilia utekelezaji wa majukumu ya Wizara hizo.....	1
1.3. Njia/Mbinu zilizotumika kutekeleza Majukumu	2
1.3.1. Kufanya vikao vya kupitia, kujadili na kuchambua Taarifa mbalimbali kuhusu utendaji katika sekta za kilimo, mifugo, uvuvi na maji;	2
1.3.2. Kufanya ziara za ukaguzi wa miradi ya maendeleo ili kujiridhisha na thamani ya fedha (<i>value for money</i>) ziligharamia miradi hiyo;	2
1.3.3. Kukutana na wadau na kupokea maoni yaliyotumika kuboresha Miswada ya Taasisi za Utafiti za Kilimo na Uvuvi; na	2
1.3.4. Kufanya mapitio ya machapisho mbalimbali kuhusu dhana ya uanzishaji wa Taasisi za Utafiti katika Sekta za Kilimo na Uvuvi	2
1.4. Shughuli zilizotekelezwa	2
1.4.2. Mafunzo kuhusu Uendeshaji wa shughuli za Kamati.....	2
1.4.3. Kuchambua Taarifa za Utekelezaji wa Bajeti za Wizara ya Kilimo, Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi na Wizara ya Maji na Umwagiliaji kwa mwaka 2015/2016; ...	3
1.4.4. Kuchambua Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Kilimo, Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi na Wizara ya Maji na Umwagiliaji kwa Mwaka wa Fedha 2015/2016;.....	3
1.4.5. Kuchambua Miswada ya Sheria Mbalimbali.	3
1.4.6. Kushughulikia Taarifa za Utendaji za Wizara ya Kilimo, Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi na Wizara ya Maji na Umwagiliaji kwa mwaka 2015/2016;	3
1.4.7. Kufuatilia utekelezaji wa Majukumu ya Wizara za Kilimo, Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi na Wizara ya Maji na Maendeleo ya Umwagiliaji kwa mwaka 2015/2016; ...	3
1.4.8. Kukagua Utekelezaji wa baadhi ya miradi ya maendeleo iliyotengewa fedha kwa Mwaka wa Fedha 2015/2016; na.....	3
1.4.9. Kufanya ziara kwenye baadhi ya maeneo kame nchini	7
SEHEMU YA PILI	4
2.0. UCHAMBUZI WA MATOKEO YA UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU.....	4
2.1. Maelezo ya Jumla.....	4
2.1.1. Taarifa za Serikali kuhusu hali ya hewa na ukame nchini	4
2.1.2. Ziara ya ukaguzi kwenye baadhi ya maeneo kame nchini	5
2.1.3. Mkakati wa kuongeza Mnyororo wa Thamani katika mazao ya bustani.....	7
2.1.4. Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania	8
2.1.5. Migogoro ya matumizi ya ardhi baina ya Wakulima, Wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi.....	8
2.1.6. Mipango iliyopo katika kuendeleza mazao ya biashara (Koroshu Pamba,Tumbaku na Kahawa).....	9
2.1.7. Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango wa Ruzuku ya Pembejeo kwa Msimu wa 2016/2017	10
2.1.8. Umuhimu wa uzalishaji mbegu nchini	11

2.1.9.	Mipango Mikakati ya Serikali kuinua Sekta ya Uvuvi	12
2.1.10.	Mipango Mikakati ya Serikali kukabiliana na uvuvi haramu	12
2.1.11.	Umuhimu wa Tafiti kwenye Sekta za Uvuvi na Kilimo	13
2.1.12.	Uwekezaji katika Ranchi za Taifa	13
2.1.13.	Malalamiko kuhusu Utekelezaji wa Sheria ya Utambuzi, Usajili na	14
2.1.14.	Program ya Maendeleo ya Maji Vijijini	14
2.1.15.	Upatikanaji wa maji ya uhakika, safi na salama mijini	15
2.1.16.	Uratibu wa Miradi ya Mabwawa Nchini	16
2.1.17.	Mikakati ya kuinua Sekta ya Kilimo kupitia kilimo cha umwagiliaji	17
2.1.18.	Kuchambua Utekelezaji wa Bajeti za Wizara.	18
SEHEMU YA TATU		20
3.0.	MAONI NA MAPENDEKEZO	20
3.1.	Bajeti iliyoidhinishwa na Bunge kutotolewa kwa wakati	20
3.2.	Mabadiliko ya Tabianchi na Athari zake kwenye Sekta ya Kilimo.....	20
3.3.	Umuhimu wa Mnyororo wa Thamani kwenye Mazao.....	21
3.4.	Mazao yatokanayo na kilimo na umuhimu wake kwenye Uchumi wa Viwanda	21
3.5.	Kuongezea mtaji Benki ya Maendeleo ya Wakulima	21
3.6.	Kuongeza Ruzuku ya Pembejeo za Kilimo kwa Wakulima	22
3.7.	Umuhimu wa uzalishaji wa mbegu bora nchini	22
3.8.	Kutenga Fedha za Kutosha kwa ajili ya Hifadhi ya Taifa ya Chakula	23
3.9.	Mpango wa Matumizi Bora ya Ardhi	23
3.10.	Kushirikisha vyombo vya Ulinzi na Usalama kudhibiti uvuvi haramu	23
3.11.	Kuongeza Tozo ya Mafuta kwa ajili ya kugharamia Miradi ya Maji	24
SEHEMU YA NNE		25
4.0.	HITIMISHO	25
4.1.	Shukurani	25
4.2.	Hoja	26

SEHEMU YA KWANZA

1.0. MAELEZO YA JUMLA

1.1. Utangulizi

Mheshimiwa Spika, Kwa mujibu wa Kanuni ya 117(15), Toleo la Januari 2016, naomba kuwasilisha Taarifa ya shughuli zilizotekelezwa na Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji kwa kipindi cha Januari 2016 hadi Januari 2017, ili iweze kujadiliwa na kuungwa mkono na Bunge lako Tukufu.

1.2. Majukumu

Mheshimiwa Spika, Majukumu ya Kamati ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji yameainishwa katika Kanuni za Kudumu za Bunge, Nyongeza ya Nane kifungu cha 7, Toleo la Januari, 2016 kuwa ni kusimamia shughuli za Wizara za Maji na Maendeleo ya Umwagiliaji pamoja na Wizara ya Kilimo, Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi. Aidha, kifungu cha 7(1) kinafafanua majukumu ya Kamati za Kudumu za Bunge za Sekta, ambapo Kamati ya Kilimo, Mifugo na Maji ni moja kati ya Kamati hizo na ina majukumu yafuatayo:-

1.2.1. Kushughulikia bajeti za Wizara.

Bajeti za Wizara zilizojadiliwa na Kamati kwa Mwaka wa Fedha 2016/2017 ni Maji na Maendeleo ya Umwagiliaji na Wizara ya Kilimo, Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi;

1.2.2. Kushughulikia Miswada ya Sheria na Mikataba.

Mikataba iliyojadiliwa na Kamati ni ile inayohitaji kuridhiwa na Bunge kwa mujibu wa Katiba;

1.2.3. Kushughulikia taarifa za utendaji za kila mwaka za Wizara hizo; na

1.2.4. Kufuatilia utekelezaji wa majukumu ya Wizara hizo.

1.3. Njia/Mbinu zilizotumika kutekeleza Majukumu

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitumia mbinu mbalimbali zilizosaidia kazi Kamati kufanyika kwa ufanisi. Mbinu hizo ni pamoja na:-

- 1.3.1. Kufanya vikao vya kupitia, kujadili na kuchambua TRaarifa mbalimbali kuhusu utendaji katika sekta za kilimo, mifugo, uvuvi na maji;
- 1.3.2. Kufanya ziara za ukaguzi wa miradi ya maendeleo ili kujiridhisha na thamani ya fedha (*value for money*) ziligharamia miradi hiyo;
- 1.3.3. Kukutana na wadau na kupokea maoni yaliyotumika kuboresha Miswada ya Taasisi za Utafiti za Kilimo na Uvuvi; na
- 1.3.4. Kufanya mapitio ya machapisho mbalimbali kuhusu dhana ya uanzishaji wa Taasisi za Utafiti katika Sekta za Kilimo na Uvuvi kisheria ili kufanya ulinganisho na uzoefu wa nchi zingine katika masuala hayo.

1.4. Shughuli zilizotekelezwa

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha kuanzia Januari 2016 hadi Januari 2017, Kamati imeweza kutekeleza shughuli mbalimbali zifuatazo:-

- 1.4.1. Uchaguzi wa Mwenyekiti na Makamu Mwenyekiti wa Kamati;
- 1.4.2. Mafunzo kuhusu Uendeshaji wa shughuli za Kamati.
 - a) Bunge na Kamati zinavyofanya kazi na muundo na majukumu ya Kamati za Bunge;
 - b) Muundo na Majukumu ya Wizara ya Kilimo, Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi na Wizara ya Maji na Umwagiliaji pamoja na Sera na Sheria zinazotumika kushughulikia maswala yote yanayohusu Kilimo, Mifugo na Uvuvi;

- c) Mambo muhimu ya kuzingatia wakati wa ukaguzi wa miradi ya maendeleo, uchambuzi wa miswada na uchambuzi wa bajeti;
- 1.4.3. Kuchambua Taarifa za Utekelezaji wa Bajeti za Wizara ya Kilimo, Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi na Wizara ya Maji na Umwagiliaji kwa mwaka 2015/2016;
- 1.4.4. Kuchambua Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Kilimo, Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi na Wizara ya Maji na Umwagiliaji kwa Mwaka wa Fedha 2015/2016;
- 1.4.5. Kuchambua Miswada ya Sheria Mbalimbali.
- a) Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi ya Mwaka, 2016(*The Tanzania Fisheries Research Institute Bill, 2016*); na
 - b) Muswada wa Sheria ya Taasisi ya Utafiti wa Kilimo ya Mwaka, 2016 (*The Tanzania Agricultural Research Institute Bill, 2016*)
- 1.4.6. Kushughulikia Taarifa za Utendaji za Wizara ya Kilimo, Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi na Wizara ya Maji na Umwagiliaji kwa mwaka 2015/2016;
- 1.4.7. Kufuatilia utekelezaji wa Majukumu ya Wizara za Kilimo, Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi na Wizara ya Maji na Maendeleo ya Umwagiliaji kwa mwaka 2015/2016;
- 1.4.8. Kukagua Utekelezaji wa baadhi ya miradi ya maendeleo iliyotengewa fedha kwa Mwaka wa Fedha 2015/2016; na
- 1.4.9. Kufanya ziara kwenye baadhi ya maeneo kame nchini kwa lengo la kubaini athari za ukame katika sekta za kilimo, mifugo na uvuvi ili kuweza kuishauri Serikali hatua madhubuti za kuchukua.

SEHEMU YA PILI

2.0. UCHAMBUZI WA MATOKEO YA UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU

2.1. Maelezo ya Jumla

Mheshimiwa Spika, Sehemu ya Pili ya Taarifa inahusu uchambuzi wa matokeo ya utekelezaji wa majukumu ya Kamati. Uchambuzi huu utahusu masuala kumi na nane (18) amabayo yalitokana na Kamati kutekeleza majukumu ya msingi yaliyoanishwa Kikanuni kupitia vikao, ziara na ufuatiliaji utendaji wa Wizara na Taasisi inazozisimamia kisha kutoa maoni, ushauri na mapendekezo.

Mheshimiwa Spika, ufuatao ni uchambuzi wa shughuli zilizotekelezwa na Kamati tangu kuundwa kwake.

2.1.1. Taarifa za Serikali kuhusu hali ya hewa na ukame nchini

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokea na kujadili Taarifa ya Serikali kuhusu hali ya hewa na ukame nchini. Kutokana na Taarifa hiyo, ilionekana hatari ya kujitokeza kwa upungufu wa chakula nchini. Hata hivyo, Taarifa za Serikali zilibainisha kuwa Taifa lina utoshelezi wa chakula kwa kiwango cha ziada kwa **asilimia 123** katika msimu wa mwaka 2016/2017.

Mheshimiwa Spika, hali halisi kutoka Majimboni inaonyesha kuna upungufu wa chakula katika Halmashauri 55, bei ya chakula nchini imeendelea kupanda kutokana na athari za ukame zilizopelekea uzalishaji kidogo hivyo kusababisha upungufu wa mazao sokoni.

Mheshimiwa Spika, kufuatia hali ya ukame, upungufu wa chakula na kuendelea kupanda kwa bei za mazao, Kamati inalishauri Bunge liitake Serikali kuchukua hatua za dharura zifuatazo:-

- (a) Sehemu ya akiba ya chakula kilichohifadhiwa na Wakala wa Taifa wa Hifadhi ya Chakula (NRFA) kitolewe na kuuzwa kwa bei elekezi iliyowekwa na Serikali katika Halimashauri 55 zilizobainika kuwa na upungufu mkubwa wa chakula;
- (b) Serikali ihakikishe kuwa, mbegu bora zinazostahimili ukame na zenye kukomaa kwa muda mfupi zinapatikana na kuwafikia wakulima mapema kabla ya mvua za msimu wa mwezi Machi;
- (c) Serikali iongeze kasi ya kuhamasisha, kuratibu na kusimamia Wakulima kulima mazao ya muda mfupi na yanayostahimili ukame;
- (d) Serikali iratibu na kusimamia ipasavyo udhibiti wa usafirishaji wa mazao ya chakula nje ya nchi, na
- (e) Wananchi wahimizwe kuweka akiba ya chakula cha kutosha hasa kwenye maeneo yaliyopata mvua chini ya wastani.

2.1.2. Ziara ya ukaguzi kwenye baadhi ya maeneo kame nchini

Mheshimiwa Spika, pamoja na Taarifa ya Serikali kuhusu hali ya ukame na athari zake na hatua ambazo Serikali imekuwa ikichukua, Kamati ilifanya ziara katika baadhi ya maeneo kame (*Case Study*) katika Wilaya za Kiteto na Simanjiro mkoani Manyara kwa lengo la kubaini hali halisi ili iweze kuishauri vema Serikali kuhusiana na matokeo ya ziara.

Mheshimiwa Spika, shabaha kubwa ya ziara hiyo ilikuwa ni kutambua athari za ukame, upatikanaji chakula, hali ya mifugo na maji kwa ajili ya matumizi mbalimbali. Katika ziara hiyo, Kamati ilibaini kuwa ukosefu wa mvua umeleta madhara yafuatayo nchini:-

- (a) Uhaba mkubwa wa malisho na maji kwa ajili ya mifugo hali iliyosababisha wafugaji kuhama kwa ajili ya kutafuta maeneo yenye maji na malisho. Kamati inatahadharisha kuwa mwenendo huu unaweza kupelekea kuongezeka kwa migogoro baina ya wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi endapo hatua sahiki hazitachukuliwa;
- (b) Kukauka kwa visima na mabwawa. Kwa mfano katika Wilaya ya Simanjiro visima virefu 32 kati ya 92 havitoi maji na visima vifupi 33 kati ya 51 havitoi maji. Aidha, mabwawa makubwa 6 kati ya 15 yamekauka na mabwawa madogo 25 yamekauka kabisa na kupelekea mifugo na binadamu kukosa uhakika wa maji safi na salama na hivyo kuweza kusababisha milipuko ya magonjwa;
- (c) Upungufu wa uzalishaji wa mazao mbalimbali, hali iliyopelekea usalama wa chakula kutoridhisha. Aidha, hali hiyo imesababisha kupanda kwa bei za mazao kwa kiasi ambacho wananchi wanashindwa kumudu ongezeko la bei na kusababisha hali ngumu ya maisha;
- (d) Mabadiliko ya tabianchi na shughuli za binadamu kwa kiasi kikubwa vimeathiri vyanzo vya maji vya asili. Ili kuwa na matumizi endelevu ya rasilimali maji, Kamati inashauri Serikali iongoze kasi ya usimamizi na udhibiti wa shughuli za binadamu kwenye vyanzo vya maji;
- (e) Kutokana na visima vingi kukosa maji na mabwawa kukauka, Kamati inaishauri Serikali kuwa na Mpango Mkakati wa makusudi kwa ajili ya kuchimba mabwawa makubwa katika kila Kata ili kuvuna maji ya mvua kwa ajili ya matumizi mbalimbali;
- (f) Ili kukabiliana na upungufu wa chakula, Kamati inashauri Serikali za Mikoa na Halmashauri zisimamie na kimarisha mifumo ya kuhifadhi

(g) chakula baada ya mavuno ili kupunguza upotevu wa chakula na kuhakikisha upatikanaji wa chakula wakati wote.

2.1.3. Mkakati wa kuongeza Mnyororo wa Thamani katika mazao ya bustani Mheshimiwa Spika, takwimu zinaonyesha tangu mwaka 2013/2014 kumekuwepo na ongezeko kubwa la uzalishaji wa mazao ya bustani ambayo ni mboga na matunda, ongezeko lililochangiwa na juhudi za Serikali katika kuhamasisha kilimo cha mazao ya bustani kwa kutumia skimu za umwagiliaji.

Mheshimiwa Spika, vilevile kuimarika kwa ushiriki wa sekta binafsi katika sekta ndogo ya mazao ya bustani kumesaidia kuongezeka kwa mazao ya bustani na hivyo kutoa ajira kwa wananchi na hasa vijana na kinamama. Hata hivyo, mazao ya bustani yanakabiliwa na changamoto mbalimbali, Changamoto hizo ni pamoja na:-

- (a) Upotevu wa mazao tangu yanapovunwa hadi kumfikia mlaji;
- (b) Ubora duni wa mazao;
- (c) Ukosefu wa mikopo kwa wakulima wa mazao ya bustani, mikopo ambayo ingewezesha wakulima hao kuwekeza katika teknolojia zinazotumika baada ya kuvuna;
- (d) Upatikanaji wa nishati ya umeme isiyoaminika;
- (e) Ukosefu wa usafiri mbadala na
- (f) Vifaa vya kuhifadhi na au vifungashio.

Mheshimiwa Spika, pamoja na changamoto hizo kuongezeka kwa mahitaji ya matunda na mboga kunatoa fursa ya upatikanaji wa soko kwa wakulima wadogo na wauzaji. Hivyo ni jukumu la Serikali kuwaelimisha wakulima na kuhakikisha inaweka mazingira ya kilimo kuwa cha kibiashara kwa kutunga sera, sheria, kanuni na miundombinu bora.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaamini mfumo huu ukitekelezwa kwa ufasaha utawawezesha wakulima wa kati kutokubali kuuza mazao yao yakiwa shambani au yakiwa kama malighafi na hivyo kunufaika kwa kuwa na soko la uhakika.

2.1.4. Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania

Mheshimiwa Spika, Serikali ilianzisha Benki ya Maendeleo ya Kilimo kwa madhumuni ya kusaidia upatikanaji utoshelezi na usalama wa chakula pamoja na kuchagiza mapinduzi ya kilimo kutoka kilimo cha kujikimu kuwa kilimo cha biashara ili kuchangia kwenye ukuaji wa uchumi na kupunguza umaskini.

Mheshimiwa Spika, pamoja na hatua hizo zilizochukuliwa na Serikali ili kuchagiza sekta ya kilimo, kilimo cha Tanzania bado kinakabiliwa na changamoto mbalimbali ikiwa ni pamoja na kiwango kidogo cha uzalishaji, kutokana na ukosefu wa mbinu na teknolojia za kisasa, ukosefu wa mitaji na upatikanaji wa mikopo kwa wakulima, ukosefu wa masoko ya uhakika wa mazao pamoja na kutokuwepo kwa ongezeko la thamani kwa mazao ya kilimo.

Mheshimiwa Spika, Kamati imebaini kwamba, pamoja na sababu nyingine, changamoto za sekta ya kilimo kwa kiasi kikubwa zinachangiwa na Benki ya Maendeleo ya Kilimo kukosa mtaji wa kutosha kuwezesha benki hiyo kuketeleza majukumu yake. Hivyo, Serikali itekeleze kusudio lake la kutoa mtaji kwa Benki ya Maendeleo ya Kilimo ili benki hiyo iweze kutoa mikopo mingi zaidi kwa wakulima.

2.1.5. Migogoro ya matumizi ya ardhi baina ya Wakulima, Wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi.

Mheshimiwa Spika, migogoro ya matumizi ya ardhi baina ya Wakulima, Wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi pamoja na sababu nyingine migogoro hii huchangiwa kwa kiasi kikubwa na kutotekelezwa ipasavyo mpango wa

matumizi bora ya ardhi na hivyo kusababisha muingiliano wa shughuli za kilimo na ufugaji.

Mheshimiwa Spika, ili kukabiliana na migogoro hiyo, Serikali imekuwa ikichukua hatua mbalimbali. Hata hivyo, Kamati imebaini kuwa pamoja na hatua zinazoendelea kuchukuliwa, migogoro baina ya wakulima na wafugaji imeendelea kuongezeka na kusababisha uvunjifu wa amani, vifo na uharibifu wa mazingira. Aidha, Kamati ina taarifa kuwa Tume iliyoundwa na Serikali kushughulikia migogoro baina ya Wakulima, Wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi haishirikishi ipasavyo wadau muhimu kama Wafugaji. Kamati inalishauri Bunge liitake Serikali kushirikisha ipasavyo makundi yote yanayohusika na migogoro ya ardhi.

Mheshimiwa Spika, pamoja na Bunge kuitaka Serikali kushirikisha ipasavyo makundi yote yanayohusika na migogoro ya ardhi, Kamati pia inashauri Serikali kuongeza kasi ya kutekeleza kwa vitendo Mpango wa Matumizi Bora ya Ardhi kwa kupima na kutenga maeneo kwa ajili ya shughuli za kilimo, mifugo, uhifadhi na shughuli nyingine. Lakini pia kupata uzoefu wa namna nchi zenye mifugo mingi zilivyoweza kuondokana na migogoro. Nchi hizo ni pamoja na **Ethiopia** ambayo takwimu zinaonyesha kuwa ina ng'ombe **million 55**, **Sudan** yenye ng'ombe **million 32** na hakuna migogoro ikilinganishwa na **Tanzania** ambayo ina ng'ombe **million 25.8**.

2.1.6. Mipango iliyopo katika kuendeleza mazao ya biashara (Korosho Pamba, Tumbaku na Kahawa)

Mheshimiwa Spika, mazao ya Korosho, Pamba, Tumbaku na Kahawa ni mazao ya biashara ambayo kwa muda mrefu yamekuwa yakichangia fedha nyingi za kigeni kwenye pato la Taifa. Katika miaka ya hivi karibuni mazao haya yamekuwa na uzalishaji usioridhisha kutokana na sababu mbalimbali ikiwa ni pamoja na ufanisi mdogo wa vyama vya ushirika, matumizi duni ya teknolojia na pembejeo,

masoko machache ya ndani na utegemezi wa soko la nje, kuendelea kupungua / na kukosekana kwa ruzuku ya Serikali na mipango thabiti ya kuongeza mnyororo wa thamani katika mazao hayo.

Mheshimiwa Spika, kwa msingi huu Kamati inaliomba Bunge liitake Serikali kuainisha Mipango na utekelezaji wake ili kuinua uzalishaji wa mazao tajwa kwa lengo la kuongeza mchango wa mazao hayo katika pato la Taifa na uchumi wa mtu mmoja mmoja.

2.1.7. Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango wa Ruzuku ya Pembejeo kwa Msimu wa 2016/2017

Mheshimiwa Spika, ili kuwa na uhakika wa chakula na kilimo cha biashara matumizi ya pembejeo ni muhimu. Kwa kuzingatia umuhimu huu, Kamati ilitaka kupata Taarifa kuhusu Mpango wa Ruzuku ya Pembejeo kwa msimu wa 2016/2017 ikiwa ni pamoja na hatua iliyofikiwa ya ulipaji madeni ya Mawakala wa Pembejeo kwa msimu wa 2014/15 na 2015/16 kiasi cha shilingi **64,571,263,837.50**.

Mheshimiwa Spika, kufuatia kuwepo kwa taarifa za Mawakala wa Pembejeo kuchelewa kulipwa madai yao kiasi cha shilingi **64,571,263,837.50** kutokana na kusambaza pembejeo kwa wakulima kwa msimu wa 2014/15 na 2015/16 na hivyo kutishia kutosambaza pembejeo kwa msimu wa 2016/17. Kamati ilitaka kupata Taarifa ya hatua zilizochukuliwa na Serikali kulipa deni hilo ili deni hilo lisiasili msimu wa mwaka 2016/17.

Mheshimiwa Spika, maelezo ya Serikali yalifafanua kuwa Wizara imeshahakiki na kuandaa kiasi cha shilingi. **6,322,112,906.30** kama malipo ya awali na kwamba zoezi la uhakiki linaendelea kwa sehemu ya deni iliyosalia kufuatia ufafanuzi huo, Kamati ilitaka Serikali kuongeza kasi ya uhakiki wa madeni yaliyosalia na kuwalipa Mawakala wa Pembejeo stahiki zao.

Mheshimiwa Spika, kuhusu mpango wa ruzuku za pembejeo kwa msimu wa mwaka 2016/2017, Taarifa ya Wizara ilieleza kuwa Selikali imetenga kiasi cha shilingi **bilioni 20** kwa ajili ya utekelezaji wa Mpango wa Ruzuku za pembejeo za kilimo, kiasi ambacho kingetosheleza kutoa ruzuku kwa kaya **378,900**.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini kwamba kiasi kilichotengwa kwa msimu wa mwaka 2016/2017 ni pungufu ikilinganishwa na kiasi kilichotengwa kwa msimu wa 2014/2015, ambapo idadi ya kaya zilizopata ruzuku zilikuwa kaya **999,900**.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilishangazwa na Serikali kuendelea kupunguza fedha za ruzuku ya pembejeo kinyume na mipango ya Serikali ya kukuza uzalishaji katika kilimo kama njia ya kupata malighafi kwa ajili ya viwanda. Kamati inaishauri Serikali kutenga bajeti itakayotosheleza mahitaji ya ruzuku za pembejeo za kilimo. Aidha, uratibu na usimamizi wa mpango mpya wa utoaji ruzuku ya pembejeo za kilimo uzingatie kuepuka dosari zilizokuwepo katika mfumo wa vocha.

2.1.8. Umuhimu wa uzalishaji mbegu nchini

Mheshimiwa Spika, ili kuwa na uhakika wa usalama wa chakula pamoja na mambo mengine, upatikanaji na matumizi ya mbegu bora ni jambo la msingi. Hapa nchini mahitaji halisi ya mbegu bora ni tani **60,000** kwa mwaka, hata hivyo kiasi kinachopatikana ni tani **36,410** ambapo **asilimia 60%** ya mbegu hizo zinazalishwa nje ya nchi. Hali hii ya kutegemea mbegu kutoka nje ya nchi inahatarisha usalama wa chakula.

Mheshimiwa Spika, Ili kukabiliana Na changamoto hiyo, Serikali ilianzisha Wakala wa Mbegu za Kilimo (Agricultural Seed Agency- ASA) ili mbegu zinazohitajika na wakulima zizalishwe hapa nchini. Hata hivyo, tangu kuanzishwa kwake mwaka 2006, ASA haijaweza kumudu jukumu hilo kutokana na ufinyu wa bajeti. Aidha, kukosekana kwa mazingira rafiki ya kuvutia wawekezaji katika

sekta ya mbegu. Kwa mfano mbegu zinazozalishwa nchini zimekuwa zikitozwa kodi wakati mbegu zinazoagizwa toka nje ya nchi hazitozwi kodi.

2.1.9. Mipango Mikakati ya Serikali kuinua Sekta ya Uvuvi

Mheshimiwa Spika, Kamati ilikutana na Wizara ya Kilimo, Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi ili kupokea Taarifa kuhusu uratibu wa shughuli za uvuvi nchini. Kamati ilitaka kupata taarifa ili kuweza kufamu mchango wa sekta ya uvuvi katika pato la Taifa na mipango mikakati iliyopo ya kuwezesha sekta ya uvuvi kuchangia pato la Taifa kwa kiwango kinacho staili pamoja na kuinua kipato cha wavuvi.

Mheshimiwa Spika, katika kuchambua Taarifa hiyo, Kamati ilibaini kuwa Sekta ya Uvuvi haijalinafaisha Taifa kwa kiwango kinachostahili. Aidha, mipango iliyopo imeshindwa kutekelezeka kutokana na ufinyu wa bajeti. Kwa mfano Kamati za Bunge zinazosimamia sekta ya uvuvi, katika nyakati mbalimbali zimekuwa zikishauri juu ya Serikali kuwekeza katiika bandari ya uvuvi kama njia ya kuliwezesha Taifa kunufaika ipasavyo na rasilimali za uvuvi hususan katika bahari kuu, hata hivyo utekelezaji wa ushauri huu umekuwa ni wa kusuasua kwa maelezo kwamba fedha zikipatika bandari ya uvuvi itajengwa.

2.1.10. Mipango Mikakati ya Serikali kukabiliana na uvuvi haramu

Mheshimiwa Spika, kutokana na kukithiri kwa vitendo vya uvuvi haramu vinavyotishia ustawi wa sekta ya uvuvi, Kamati ilitaka kufamu hatua zinazochukuliwa na Serikali ili kukabiliana na uvuvi haramu na kuwa na matumizi endelevu ya rasilimali za uvuvi.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilielezwa kwamba zana za kukabiliana na uvuvi haramu zinagharimu fedha nyingi, na kwamba bajeti ndogo inayotengwa katika sekta ya uvuvi inakwamisha utekelezaji wa mipango inayolenga kudhibiti uvuvi haramu. Ili kuwa na matumizi endelevu ya mazao ya uvuvi Kamati inaishauri

Serikali kutenga bajeti ya kutosha kugharamia udhibiti wa vitendo vya uvuvi haramu.

2.1.11. Umuhimu wa Tafiti kwenye Sekta za Uvuvi na Kilimo

Mheshimiwa Spika, maendeleo katika sekta yoyote yanatokana na tafiti ambazo hufanywa katika sekta husika. Kwa kutambua umuhimu wa utafiti kwenye sekta ya kilimo na uvuvi, Kamati ilichambua Miswada ya Sheria ya kuanzishwa Taasisi ya Utafiti wa Kilimo ya Mwaka 2016, na Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi ya Mwaka 2016 na kuwasilisha taarifa yake Bungeni tarehe 14 Septemba, 2016.

Mheshimiwa Spika, katika taarifa hiyo ya Kamati miongoni mwa mambo muhimu ambayo Kamati ilibaini ni ushiriki mdogo wa wadau wakati wa utungaji sheria kutokana na utaratibu wa wadau kutakiwa kujigharamia wenyewe gharama za usafiri na malazi wakati wa kutoa maoni. Hali hii imekuwa ikizikosesha Kamati za Bunge kupata maoni muhimu kutoka kwa wadau ambao kimsingi ndio watekelezaji wa sheria na hivyo kupelekea wakati mwingine Bunge kutunga sheria mbaya au isiyotekelezeka.

2.1.12. Uwekezaji katika Ranchi za Taifa

Mheshimiwa Spika, katika utekelezaji wa majukumu yake, Kamati ilikutana na Wizara ya Kilimo, Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi na kupokea na kujadili Taarifa kuhusu uendeshaji wa Ranchi za Taifa pamoja na kutembelea Ranchi ya Ruvu.

Mheshimiwa Spika, katika vikao hivyo, Kamati ilibaini kuna uwekezaji mdogo usiowezesha Ranchi za Taifa kujiendesha kibiashara na hivyo kuzifanya kutokuwa na tija. Kwa mfano: katika Ranchi ya Ruvu, Kamati ilibaini mifugo mingi kufa kutokana na ukame na kukosekana kwa uangalizi stahiki, na Ranchi zingine kuhodhi maeneo makubwa ambayo hayatumiki ipasavyo na hivyo kupelekea wananchi kuvamia maeneo hayo.

Mheshimiwa Spika, ili kuwa na uwekezaji wenye tija kwenye Ranchi za Taifa, Kamati inaishauri Serikali kufanya uwekezaji wa kisasa katika Ranchi za Taifa ambao utasaidia wafugaji wengi kujifunza mbinu za ufugaji bora kutoka kwenye Ranchi za Taifa lakini pia bidhaa zitakazozalishwa kwenye ranchi hizi zitauzwa kwa bei nzuri ndani na nje ya nchi na hivyo kuongeza pato la Taifa. Aidha, ni vyema Serikali ikaandaa mkakati wa makusudi wa kuongeza mnyororo wa thamani ya mazao ya mifugo kwa kujenga viwanda vya kuchakata mazao ya mifugo, ili kuwa na soko la uhakika ndani na nje ya nchi.

2.1.13. Malalamiko kuhusu Utekelezaji wa Sheria ya Utambuzi, Usajili na Ufuatiliaji Mifugo. (Sheria Namba 12 ya Mwaka 2010)

Mheshimiwa Spika, Sheria ya Utambuzi, Usajili na Ufuatiliaji Mifugo ilitungwa ili kuwezesha mifugo kuwa na alama, kufahamu idadi ya mifugo, mahali ilipo pamoja na kufahamu wamiliki wa mifugo hiyo. Madhumuni ya utambuzi na usajili wa mifugo ni kuwezesha udhibiti wa magonjwa, wizi wa mifugo, ustawi wa mifugo na kuhakikisha usalama wa mifugo kwa ajili ya walaji.

Mheshimiwa Spika, pamoja na nia nzuri ya sheria hii, utekelezaji wake katika baadhi ya maeneo umekuwa ukilalamikiwa na hivyo kupelekea wafugaji walio wengi kuukataa. Kufuatia hali hiyo, Kamati inaishauri Serikali kufanya tathimini ya utekelezaji wa Sheria hii ili kuweza kubaini maeneo yanayolalamikiwa na kisha kurekebisha kasoro zitakazobainika ili kuwezesha sheria hii kutekelezwa ipasavyo.

2.1.14. Program ya Maendeleo ya Maji Vijijini

Mheshimiwa Spika, Kamati ilikutana na Wizara ya Maji na Maendeleo ya Umwagiliaji na kupokea Taarifa kuhusu Programu ya Maendeleo ya Maji vijijini ili kufahamu utekelezaji wa malengo yaliyoanishwa katika Sera ya Maji ya mwaka 2002. Aidha, Kamati ilitaka kufahamu Mpango Mkakati uliopo na hatua

zinazochukuliwa ili kuongeza kasi ya utoaji huduma ya maji safi na salama vijijini.

Mheshimiwa Spika, Ili kufanikisha adhama ya upatikanaji wa maji ya uhakika na salama vijijini, Serikali imeanzisha Mfuko wa Maji kwa ajili ya kugharamia miradi hiyo. Kamati inasisitiza fedha zinazokusanywa zitolewe kwa wakati.

2.1.15. Upatikanaji wa maji ya uhakika, safi na salama mijini

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipata nafasi ya kukutana na Mamlaka za Maji za Jiji la Dar es salaam (DAWASCO) na Mamlaka ya Majisafi na Majitaka Mjini Dodoma (DUWASA) ili kufahamu mikakati ya Serikali katika kuhakikisha maeneo ya mijini nayo yanakuwa na uhakika wa upatikanaji wa maji ya uhakika na salama.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilianza na maeneo ya Dar es salaam na Dodoma kwa kuzingatia kuwa Dar es salaam ni jiji kuu la biashara Tanzania ambalo lina changamoto kubwa ya ongezeko la idadi ya watu. Aidha, Dodoma ilichaguliwa kutokana na uamuzi wa Serikali ya Awamu ya Tano kuhamia Dodoma uamuzi ambao utapelekea mji wa Dodoma kuwa na ongezeko la watu.

Mheshimiwa Spika, napenda kuliarifu Bunge lako kuwa kwa upande wa jiji la Dar es salaam Kamati iliridhishwa na kupongeza mafanikio yaliyopatikana kwa Serikali kukamilisha mradi wa maji kutoka Bagamoyo mpaka Dar es salaam (Ruvu chini) - Dar es salaam *Water Supply and Sanitation Project*. Hata hivyo, Kamati ina maoni kuwa, katika bajeti ya Mwaka 2017/2018, Serikali itenge fedha kwa ajili ya kuimarisha na kukarabati mitandao ya kusambazia maji, ambayo miundombinu yake imechakaa na haikidhi mahitaji makubwa yaliyoko hivi sasa.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Mji wa Dodoma Kamati iliridhishwa na mkakati ulioandaliwa na ambao umeanza kutekelezwa na Wizara ya Maji na Umwagiliaji kwa kushirikiana na Mamlaka ya Majisafi na Majitaka Mjini Dodoma (DUWASA), ambapo wakazi wa mji huu watapata huduma ya maji kutoka chanzo cha maji cha Bwawa la Farkwa linalotarajiwa kujengwa Chemba - Dodoma.

Mheshimiwa Spika, kwa kutambua mahitaji makubwa ya maji yatakayotokana na Serikali kuhamia Dodoma, Kamati inaishauri Serikali kuwa na Mkakati wa makusudi kuiwezesha kifedha na kitaalamu Mamlaka ya Majisafi na Majitaka Mjini Dodoma (DUWASA) ili iweze kutekeleza jukumu hilo kwa wakati.

2.1.16. Uratibu wa Miradi ya Mabwawa Nchini

Mheshimiwa Spika, Kamati ilikutana na Wizara ya Maji na Maendeleo ya Umwagiliaji na kupokea Taarifa kuhusu uratibu wa miradi ya mabwawa nchini hususan miradi ya mabwawa iliyochukua muda mrefu. Aidha, kufahamu mipango iliyopo katika kuongeza kasi ya utekelezaji miradi hiyo. Kamati ilitaka kupata Taarifa zinazohusu mabwawa kufuatia mabadiliko ya tabia nchi yanayopelekea maeneo mengi kuwa kame hivyo kufanya mabwawa hayo kuwa muhimu katika kuhakikisha upatikanaji maji kwa ajili ya matumizi ya majumbani, umwagiliaji/ kilimo, uzalishaji umeme na kwa ajili ya mifugo. Kwa ujumla Kamati ilibaini miradi mingi ya mabwawa haijatekelezwa kutoka na ukosefu wa fedha.

Mheshimiwa Spika, kutokamilika kwa ujenzi wa mabwawa kwa muda uliopangwa kunaisababishia Serikali hasara kutokana na miundombinu ya miradi hiyo kuchakaa kabla ya kuanza kutumika, lakini pia kuongezeka kwa gharama za ujenzi tofauti na ilivyo kadiriwa na hivyo kuwakosesha wananchi

huduma iliyokusudiwa. K wa msingi huu, Kamati inalishauri Bunge liitake Serikali kuchukua hatua madhubuti za kuwezesha kukamilika kwa miradi ya mabwawa.

2.1.17. Mikakati ya kuinua Sekta ya Kilimo kupitia kilimo cha umwagiliaji

Mheshimiwa Spika, Kamati ilikutana na Wizara ya Maji na Maendeleo ya Umwagiliaji na kupokea Taarifa kuhusu Mikakati ya Serikali katika kuinua Sekta ya Kilimo kupitia kilimo cha Umwagiliaji.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitaka kufahamu mikakati iliyopo ili iweze kuishauri Serikali hatua muafaka za kuchukua na hasa ikizingatiwa kwamba kilimo cha Tanzania kwa kiasi kikubwa hutegemea mvua ambayo inaathiriwa na mabadiliko ya tabia ya nchi na kuathiri uzalishaji wa mazao mbalimbali. Kwa muktadha huu, kilimo cha umwagiliaji ni moja ya njia muhimu za kuongeza tija katika uzalishaji.

Mheshimiwa Spika, takwimu zinaonyesha Tanzania ina eneo lenye ukubwa wa **hekta 29.4 milioni** zinazofaa kwa kilimo cha umwagiliaji, hata hivyo eneo linalotumika kwa kilimo cha umwagiliaji hadi sasa ni **hekta 461,326** sawa na **asilimia 1.6** ya eneo lote linalofaa kwa kilimo cha umwagiliaji.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini kuwa asilimia ndogo ya eneo linalotumika kwa kilimo cha umwagiliaji imetokana na sababu mbalimbali zinazojumuisha ufinyu wa bajeti na mtiririko wa fedha usioridhisha, ushiriki mdogo wa sekta binafsi kwenye kilimo cha umwagiliaji na kutotumika ipasavyo kwa maji ya maziwa kutokana na sura ya nchi inayozunguka maziwa.

Mheshimiwa Spika, Kamati imeskitishwa na Taarifa ya Serikali kuwa kati ya hekta **29.4 milioni** za eneo linalofaa kwa kilimo cha umwagiliaji, ni **asilimia 1.6** tu ya eneo hilo ndilo linalotumika kwa sasa. Kamati inaitaadharisha Serikali kuwa sekta ya kilimo haiwezi kuwa na tija kwa kuendelea kutegemea misimu ya mvua

katika kilimo kutokana na hali halisi ya mabadiliko ya tabia nchi ambapo mvua zimekuwa si za uhakika.

2.1.18. Kuchambua Utekelezaji wa Bajeti za Wizara.

Bajeti za Wizara zilizochambuliwa ni Wizara ya Kilimo, Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi na Bajeti ya Wizara ya Maji na Umwagiliaji kwa Mwaka wa Fedha 2015/2016 Pamoja na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara hizo kwa Mwaka wa Fedha 2016/2017

Mheshimiwa Spika, sehemu hii inahusu Uchambuzi wa Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Bajeti iliyoidhinishwa na Bunge kwa Mwaka wa Fedha husika pamoja na kuchambua utekelezaji za Wizara kwa Mwaka wa Fedha unaomalizika.

Mheshimiwa Spika, wakati wa uchambuzi wa bajeti, Kamati ilichambua fedha zilizotengwa kwa ajili ya matumizi ya kawaida, miradi ya maendeleo na makisio ya fedha zitokanazo na ukusanyaji wa maduhuli.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa fedha za matumizi ya kawaida Kamati ilibaini kuwa matumizi mengi yasiyo ya lazima hayakutengewa fedha na hivyo kusaidia Serikali kuelekeza fedha hizo kwenye miradi ya maendeleo. Kamati inapongeza Serikali kwa hatua hii kwani kwa kutenga fedha za ndani kunadhihirisha utayari wa Serikali katika kujitegemea na kuwaletea wananchi wake maendeleo ya kweli.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa miradi ya maendeleo Kamati ilibaini kwamba kwa Mwaka wa Fedha 2016/2017 Serikali imetenga kiasi kikubwa cha fedha za ndani ukilinganisha na fedha za nje, lakini fedha hizo zimekuwa hazitolewi kama zilivyoidhinishwa na Bunge na hivyo kuchangia kutofikiwa kwa

malengo yaliyopangwa. Hili siyo jambo dogo katika utekelezaji wa Mipango ya Serikali, linahitaji ufumbuzi la sivyo Bajeti ya Serikali katika miradi ya maendeleo itaendelea kuwa kiinimacho.

Jedwali: Mwenendo wa upatikanaji wa fedha za ndani za miradi ya maendeleo kwa kipindi cha nusu mwaka (2016/2017) katika Sekta Kilimo, Mifugo, Maji na Umwagiliaji

FUNGU NAMBA	FEDHA ZILIZOIDHINISHWA	FEDHA ZILIZOTOLEWA	ASILIMIA YA FEDHA ZILIZOTOLEWA
FUNGU 43 (KILIMO)	22,000,000,000	0	0%
FUNGU 24 (TUME YA USHIRIKA)	0	0	0%
FUNGU 99 (MIFUGO NA UVUVI)	8,000,000,000	280,000,000	4%
FUNGU 49(MAJI)	690,155,000,000	134,695,298,877	20%
FUNGU 5 (TUME YA TAIFA YA UMWAGILIAJI)	6,000,000,000	767,480,000	13%

Chanzo: *Taarifa za Wizara katika Vikao vya Kamati.*

SEHEMU YA TATU

3.0. MAONI NA MAPENDEKEZO

Mheshimiwa Spika, baada ya kueleza shughuli zilizotekelezwa na Kamati kwa kipindi cha mwaka mmoja, naomba kutoa maoni na mapendekezo Kumi na Moja (11) ya Kamati kama ifuatavyo:-

3.1. Bajeti iliyoidhinishwa na Bunge kutotolewa kwa wakati

KWA KUWA, uchambuzi wa Kamati umebaini kwamba upo udhaifu mkubwa katika kutoa fedha za maendeleo zinazotengwa na Serikali na kuidhinishwa na Bunge kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo katika sekta za, Kilimo, Mifugo, Uvuvi na Maji na Umwagiliaji **NA KWA KUWA** udhaifu huu umekuwa ukiathiri kwa kiasi kikubwa ufanisi katika utekelezaji wa miradi hiyo na kuifanya Serikali na wananchi kwa ujumla kutokupata matokeo yaliyotarajiwa, **KWA HIYO BASI**, Kamati inaliomba Bunge liazimie kwamba; Serikali itoe fedha zinazoidhinishwa na Bunge kwa wakati ili kuwa na uhakika wa utekelezaji wa miradi iliyopangwa kutekelezwa. Pendekezo hili likitekelezwa litasaidia kuondokana na kero za muda mrefu za ukosefu wa huduma ya maji ambayo ni huduma muhimu katika ustawi wa binadamu, wanyama, mazingira na uzalishaji mali, kupungua kwa migogoro ya wakulima na wafugaji na kuondokana na tatizo la uvuvi haramu.

3.2. Mabadiliko ya Tabianchi na Athari zake kwenye Sekta ya Kilimo

KWA KUWA kilimo cha Tanzania hutegemea mvua za msimu **NA KWA KUWA**, mvua hizi zimeathiriwa na mabadiliko ya tabianchi hivyo kuathiri shughuli za uzalishaji, ni dhahiri kuwa, kilimo cha umwagiliaji ni moja ya njia muhimu ya kuongeza na kuimarisha uzalishaji wenye tija, **KWA HIYO BASI**, Kamati inapendekeza Bunge liazimie kwamba; Serikali ihuishe katika Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2017/2018, mpango utakaobainisha namna nchi

itakavyotumia rasilimali maji zilizopo kwa ajili ya kuendeleza kilimo cha umwagiliaji.

3.3. Umuhimu wa Mnyororo wa Thamani kwenye Mazao

KWA KUWA, mazao mengi ya wakulima yamekuwa yakipotea kabla ya kufika kwa mlaji kutokana na sababu mbalimbali ikiwa ni pamoja na kukosekana kwa soko la uhakika na teknolojia bora ya uhifadhi, **NA KWA KUWA** kupotea kwa mazao hayo kumekuwa kukisababisha hasara kwa wakulima na kuwafanya kutonufaika kikamilifu na kazi zao **KWA HIYO BASI**, Kamati inaliomba Bunge liazimie kwamba; Serikali katika Mpango wa Maendeleo wa Taifa wa Mwaka 2017/2018 iwasilisha mikakati ya kuongeza mnyororo wa thamani katika mazao ya kilimo na itekeleze kikamilifu mipango hiyo

3.4. Mazao yatokanayo na kilimo na umuhimu wake kwenye

Uchumi wa Viwanda

KWA KUWA, Serikali ya Awamu ya Tano inasisitiza umuhimu wa uchumi wa kujitegemea kupitia sekta ya viwanda, **NA KWA KUWA**, ili kufikia malengo hayo, Serikali haina budi kuimarisha sekta ya kilimo ambayo sio tu itatoa malighafi kwa ajili ya viwanda lakini pia itawezesha Taifa kuwa na utoshelezi wa chakula **KWA HIYO BASI**, Kamati inaliomba Bunge liazimie kwamba; Serikali itenga fedha za kutosha zitakazowezesha kukuza, kuimarisha na kuendeleza sekta ya Kilimo, Mifugo na Uvuvi.

3.5. Kuongezea mtaji Benki ya Maendeleo ya Wakulima

KWA KUWA, Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania ilianzishwa kwa lengo la kukabiliana na changamoto ya upatikanaji wa mikopo kwa wakulima **NA KWA KUWA**, Serikali iliahidi kuongezea mtaji wa shilingi **100,000,000,000** kila mwaka ili kuwakopesha wakulima **KWA HIYO BASI**, Kamati inaliomba Bunge

liazimie kwamba; Serikali itimiza azma yake ya kuongeza mtaji wa shilingi **100,000,000,000** kila mwaka katika benki ya wakulima ili kuongeza upatikanaji wa mikopo nafuu kwa wakulima wengi.

3.6. Kuongeza Ruzuku ya Pembejeo za Kilimo kwa Wakulima

KWA KUWA mpango wa ugawaji wa ruzuku ya pembejeo kwa utaratibu wa vocha umeonyesha kushindwa kufanya kazi vizuri na kulalamikiwa katika maeneo mengi nchini **NA KWA KUWA**, Serikali tayari imeanza kutekeleza mfumo mpya wa kutoa ruzuku ya pembejeo kwa bei nafuu kwa wakulima **KWA HIYO BASI**, Kamati inaliomba Bunge liazimie kwamba; Serikali iongeza usimamizi na uratibu wa mfumo mpya wa utoaji Ruzuku ya Pembejeo za Kilimo kwa Wakulima ili kuepukana na changamoto zilizojitokeza kwenye mfumo wa kutoa pembejeo kwa utaratibu wa vocha sanjali na kuongeza kiasi cha pembejeo kitakachotosheleza mahitaji halisi ya wakulima nchini.

3.7. Umuhimu wa uzalishaji wa mbegu bora nchini

KWA KUWA mahitaji halisi ya mbegu ni makubwa kuliko uzalishaji wake nchini na hivyo kuhatarisha usalama wa chakula kutokana na wakulima kuendelea kutumia mbegu za asili ambazo hazina tija, **NA KWA KUWA** Azma ya Serikali ya kuanzisha Wakala wa Mbegu za Kilimo ni kuongeza uzalishaji, upatikanaji na utumiaji wa mbegu bora kwa gharama nafuu. Azma hii imeshindwa kutekelezeka kutokana Wakala kutengewa bajeti isiyotosheleza. **HIVYO BASI**, Kamati inaliomba Bunge liazimie kwamba; Serikali itenga bajeti itakayotosheleza Wakala wa Mbegu kuwa na mtaji wa kuzalisha mbegu za kutosha. Lakini pia kuandaa mazingira rafiki yatakayoweza sekta binafsi kushiriki katika uwekezaji wa kuzalisha mbegu.

3.8. Kutenga Fedha za Kutosha kwa ajili ya Hifadhi ya Taifa ya Chakula

KWA KUWA, Taarifa ya Serikali imebainisha upungufu wa chakula kwenye Halmashauri 55 **NA KWA KUWA**, bei za vyakula nchini imeendelea kupanda kutokana na athari za ukame zilizopelekea uzalishaji kidogo hivyo kusababisha upungufu wa mazao sokoni **HIVYO BASI**, Kamati inaliomba Bunge liazimie kwamba; Serikali itenga fedha za kutosha na kuzitoa kwa wakati ili kuiwezesha Mamlaka ya Taifa ya Hifadhi ya Chakula (NFRA) kununua na kuhifadhi mazao kadri ya tathimini ya uhitaji wa Taifa kuhakikisha usalama wa chakula nchini.

3.9. Mpango wa Matumizi Bora ya Ardhi

KWA KUWA, migogoro baina ya wakulima, wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi imeendelea kuongezeka na kusababisha uvunjifu wa amani, vifo na uharibifu wa mazingira. **NA KWA KUWA**, Taarifa za mamlaka mbalimbali za Serikali zimeeleza suluhisho la migogoro hiyo ni kutekeleza Mpango wa Matumizi bora ya ardhi nchini, **HIVYO BASI**, Kamati inaliomba Bunge liazimie kwamba; Serikali iongeza kasi ya kutekeleza kwa vitendo Mpango wa Matumizi bora ya Ardhi kama ulivyoainishwa kwenye Sheria ya Ardhi ya Vijiji Namba 5 ya Mwaka 1999.

3.10. Kushirikisha vyombo vya Ulinzi na Usalama kudhibiti uvuvi haramu

KWA KUWA Wizara kupitia Idara ya Maendeleo ya Uvuvi imekuwa ikichukua hatua mbalimbali kudhibiti vitendo vya uvuvi haramu **NA KWA KUWA** vitendo hivyo vimeendelea kushamiri na kusababisha athari kubwa katika ekolojia ya maeneo ya uvuvi **KWA HIYO BASI**, Kamati inaliomba Bunge liazimie kwamba; Serikali iandae utaratibu maalumu utakaowezesha

ushirikishwaji wa Jeshi la Wananchi katika kufanya doria kwa ajiri ya kudhibiti vitendo vya uvuvi haramu.

3.11. Kuongeza Tozo ya Mafuta kwa ajili ya kugharamia Miradi ya Maji

KWA KUWA Sheria ya fedha ya mwaka 2015 ilianzisha tozo ya shilingi hamsini (50) kwa kila lita ya mafuta ya diseli na petroli kama chanzo cha mapato kwa Mfuko wa Taifa wa Maji **NA KWA KUWA** Mfuko wa Taifa wa Maji umeonyesha mafanikio makubwa katika kuwezesha upatikanaji fedha za kugharamia miradi ya maji, na kwamba fedha zinazopatikana zimeonyesha kutokidhi mahitaji ya miradi ya maji iliyopo **KWA HIYO BASI**, Kamati inaliomba Bunge liazimie kwamba; wakati wa utungaji wa Sheria ya fedha ya mwaka 2017 kuongeza tozo kwa kila lita ya mafuta ya diseli na petroli kutoka shilingi hamsini (50) hadi kufikia tozo ya shilingi mia moja (100) kwa kila lita ya mafuta ya diseli na petroli.

SEHEMU YA NNE

4.0. HITIMISHO

4.1. Shukurani

Mheshimiwa Spika, napenda kukushukuru kwa kunipa nafasi ya kuwasilisha Maoni, Ushauri na Mapendekezo ya Kamati kwa niaba ya Wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji.

Mheshimiwa Spika, kwa umuhimu wa pekee napenda kuishukuru Serikali kupitia Mawazairi wa Maji, Kilimo, Mifugo na Uvuvi, Makatibu Wakuu na watendaji wote wa sekta hizi kwa ushirikiano wao wakati wote Kamati ilipokuwa ikitekeleza majukumu yake. Aidha, napenda pia kuwashukuru wadau wote wa sekta za Maji, Kilimo, Mifugo na Uvuvi ambao kwa namna moja au nyingine walishirikiana na Kamati wakati wa kuchambua Miswada, kutoa semina na mafunzo kwa Wajumbe kwa lengo la kuongeza uelewa na hata wakati wa uchambuzi wa bajeti.

Mheshimiwa Spika, kwa dhati kabisa napenda kuwashukuru Wajumbe wa Kamati kwa ushirikiano na michango yao walioyoitoa wakati wa Kamati kutekeleza majukumu yake. Naomba kuwatambua kwa kuwataja majina kama ifuatavyo:-

1. Mhe. Dkt. Mary Michael Nagu, Mb Mwenyekiti
2. Mhe. Dkt. Christine G.Ishengoma, Mb M/Mwenyekiti
3. Mhe. Dkt. Immaculate Sware Semesi, Mb Mjumbe
4. Mhe. Mahmoud H. Mgimwa, Mb "
5. Mhe. Salum Mwinyi Rehani, Mb "
6. Mhe. Khadija Hassan Aboud, Mb "
7. Mhe. Marwa Ryoba Chacha, Mb "
8. Mhe. Mashimba Mashauri Ndaki, Mb "
9. Mhe. Matta Ali Salum, Mb "
10. Mhe. John John Mnyika, Mb "

11. Mhe. Hamidu Hassan Bobali, Mb ”
12. Mhe. James Kinyasi Millya, Mb ”
13. Mhe. Njalu Daudi Silanga, Mb ”
14. Mhe. Pascal Yohana Haonga, Mb ”
15. Mhe. Salim Mbaraku Bawazir Mb ”
16. Mhe. Deo Kasenyenda Sanga, Mb ”
17. Mhe. Abdallah Hamis Ulega, Mb ”
18. Mhe. Haji Ameir Haji, Mb ”
19. Mhe. Daniel N. Nsanzugwanko, Mb ”
20. Mhe. Philipo Augustino Mulugo, Mb ”
21. Mhe. Upendo Furaha Peneza, Mb ”
22. Mhe. Emmanuel Papian John, Mb ”
23. Mhe. Kunti Yusuph Majala, Mb ”
24. Mhe. Oliver Daniel Semuguruka, Mb ”

Mheshimiwa Spika, mwisho napenda kumshukuru Katibu wa Bunge, Dkt, Thomas Kashililah pamoja na Sekreterietu ya Kamati ambao ni Ndg. Rachel Nyega, Ndg. Virgil Mtui na Ndg. Martha Chassama na msaidizi wa Kamati Ndg. Mwimbe John kwa kuihudumia Kamati hadi kukamilika Taarifa hii.

4.2. Hoja

Mheshimiwa Spika, baada ya kueleza Shughuli zilizotekelezwa, Uchambuzi wa matokeo ya utekelezaji wa shughuli za Kamati, maoni na Mapendekezo sasa naomba kutoa hoja kwamba Bunge sasa liipokee na kuikubali Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji pamoja na Maoni na Mapendekezo yaliyomo katika Taarifa hii.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

Dkt. Mary M. Nagu, (Mb)

MWENYEKITI,

KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA KILIMO, MIFUGO NA MAJI

9 FEBRUARI, 2017